

GILMAYER LEVENTE

Régészet

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:Rácz Zsófia
docens, ELTE BTK**KÉSŐ AVAR KORI KÖZÖSSÉGEK ÁTALAKULÁSA A SZIRÁKI TEMETŐ TIPOKRONOLÓGIAI VIZSGÁLATÁN KERESZTÜL****Kulcsszavak:** avar kor; kronológia; övgarnitúrák; fülbevalók; társadalom

Jelige: Griffes-Indás

A sziráki avar kori temetőt 1894-ben tárta fel Dr. Posta Béla régész. 1895-ben közölte a leletanyagot, sírleírásokkal és temetőterképpel együtt. A nevezett időpont óta a temetőt modern módszerekkel még nem dolgozták fel. Jelen munka ebben szeretne előrelépéseket tenni.

Szirákon több tárgycsoport vizsgálata is érdekes információkkal szolgál, melyek kiemelik a temetőben rejlő kutatási lehetőségeket. A 10 övgarnitúrás sírből 5 db minden jel szerint a késő avar kor legvégére, a 9. század első felére keltezhető, az ún. posztavar kori horizontra. Négy sír lemezes veretei a késő avar kor korai évtizedeire keltezhetők, sérültek és hiányosak, az egyik szíjvég és az ugyanabból a sírből előkerülő 6 darab fülbevaló pedig a késő avar kor második felére keltezhető, így ez a 4 sír is lehetséges, hogy a posztavar fázis részét képezi. A 41. sír garnitúrája jól beleillik a 8. század középső harmadába. A fülbevalók további tipokronológiai információkkal szolgálnak. A 8. század második felére és a 9. század első évtizedeire keltezhető gyöngycsüngős fülbevalók és a valószínűsíthetően 8-9. század fordulójára és a 9. századra keltezett drótkészerek dominálják a temető minden pontját. A 16. sírből előkerült karoling és morva eredetű balta típus egyértelműen a 9. század első feléig, vagy középső harmadáig húzza a temető használati idejét. Ugyanebben a sírban volt az egyik posztavar fázisra keltezett hiányos övgarnitúra készlet is.

A temetőnek a késő avar kor második felére keltezett indulása összhangban van a késő avar kor második felében végbemenő demográfiai és társadalmi átalakulásokkal. Ebben a korszakban több korábbi avar kori temető népessége fogyatkozni kezdett, míg máshol új temetők nyíltak, mutatva egy átalakulást a késő avar kor folyamán. A temető késő elhelyezési hagyományai egy az avar kor végén megtörténő temetkezési tradíció változását is mutatja. A temető egészében a női jellegű sírok felülreprezentálják a férfi jellegű sírok számát, amely összhangban van az avar kor utolsó évtizedeiben végbemenő társadalmi változással. A kései keltezésű sírok teljesen dominálják a temető minden pontját, emellett az említett avar kor végi közösségi és társadalmi átalakulások szintén az egész temetőre érvényesek. Ez által felvettem azt a konklúziót munkámban, hogy az egész sziráki temető egy vagy két késő avar kor végi fázisból állhatott.